

*Тараненко І.В.**

МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ КРАЇН В ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

За результатами кореляційно-регресійного аналізу складових інноваційного потенціалу визначені фактори інноваційної конкурентоспроможності країн на різних стадіях економічного розвитку. Побудовані економетричні моделі інноваційної конкурентоспроможності для різних груп країн. Виявлені відставання України за ключовими факторами конкурентоспроможності, на основі сценарного методу запропоновані напрямки інноваційної політики для покращення конкурентної позиції України.

Ключові слова: інноваційний потенціал, конкурентоспроможність, конкурентні переваги, сценарний метод, інноваційна політика.

According to the results of correlation-regression analysis the components of innovation potential, the innovative competitiveness factors were revealed for countries at different stages of economic development. The innovative competitiveness econometric models for different groups of countries were built. Identification of gaps on key determinants of competitiveness allowed the author to propose some measures of innovative policy based on scenario method to improve Ukraine's competitive position.

Keywords: innovative potential, competitiveness, competitive advantage, scenario method, innovative policy.

По результатам корреляционно-регрессионного анализа составляющих инновационного потенциала определены факторы инновационной конкурентоспособности стран на разных стадиях экономического развития. Построены эконометрические модели инновационной конкурентоспособности для различных групп стран. Выявлены отставания Украины по ключевым факторам конкурентоспособности, на основе сценарного метода предложены направления инновационной политики для улучшения конкурентной позиции Украины.

Ключевые слова: инновационный потенциал, конкурентоспособность, конкурентные преимущества, сценарный метод, инновационная политика.

Постановка проблеми. Визначальною ознакою сучасного етапу глобалізації є загострення конкуренції, обумовлене наслідками світової економічної кризи, зокрема «перезбалансування сил» між розвинутими країнами і такими, що розвиваються, та виникненням нових «центрів економічного росту» в Азійському регіоні, Центральній та Східній Європі, Латинській Америці [1].

* кандидат економічних наук, докторант кафедри «Міжнародної економіки» Донецького національного університету.

В контексті набуття глобальною конкуренцією нового змісту постає завдання розробки ефективних стратегій на макрорівні, спрямованих на адаптацію національних економік до змін у світовому ринковому просторі, на засадах інноваційного розвитку та інноваційної конкурентоспроможності.

Сильний кореляційний зв'язок між індексами глобальної конкурентоспроможності та інновацій, виявлений в попередніх дослідженнях [2, с. 156-157] доводить стратегічну роль інновацій в забезпеченні конкурентоспроможності. Втім, результати наукових розвідок вказують на неоднаковий вплив інноваційних факторів на конкурентоспроможність країн, які знаходяться на різних стадіях економічного розвитку, характеризуються специфічними моделями конкуренції та неоднаковою інтегрованістю до глобалізаційних процесів.

Правильне розуміння складових інноваційного потенціалу як факторів, що забезпечують інноваційну конкурентоспроможність країн в глобалізованому конкурентному середовищі, є необхідною передумовою розробки та успішної реалізації ефективних стратегій. Звідси випливає необхідність вдосконалення концептуальних підходів до аналізу інноваційних факторів конкурентоспроможності з урахуванням сучасних тенденцій глобалізації та вимог інноваційного розвитку.

Аналіз досліджень та публікацій. Ефективним методологічним інструментом аналізу складових інноваційного потенціалу факторів забезпечення конкурентоспроможності та джерел конкурентних переваг є ресурсна теорія (англ. resource-based view), обґрунтована в роботах Е. Пенроуз [3], Б. Вернерфельта [4], Р. Рамелта [5], Д. Тиса [6], К. Коннера і К. Прахалада [7] та ін. На засадах системної парадигми Я. Корнаї [8] дослідник Б. Клейнер обґрунтував можливість застосування ресурсної теорії для аналізу джерел конкурентних переваг стосовно економічних систем мікро-, мезо- і макрорівня [9].

Ресурсна теорія виходить з того, що конкурентні переваги економічного суб'єкта визначаються володінням унікальними ресурсами й можливістю їх ефективного комбінування та використання. Я. Фагерберг і М. Шролець (Університет Осло, Норвегія) розкривають роль національних інноваційних систем та інноваційного потенціалу в забезпеченні конкурентних переваг країн [10, с. 1422]. У відповідності з ресурсною теорією вони аналізують роль можливостей (англ. capabilities) для економічного розвитку країни і визначають чотири різних типи можливостей: розвиток інноваційної системи, якість державного управління, характер політичної системи та ступінь відкритості економіки. Результати проведеного науковцями регресійного аналізу показали пріоритетне значення інноваційних систем і якості державного управління (ефективності влади) для забезпечення економічного розвитку.

М. Портер у відомій концепції стадій конкуренції [11, с. 122-156] показав, що конкурентні переваги залежать від факторів, які мають різну природу і механізми дії, та визначають тип економічної моделі країни. У відповідності з цією концепцією Всесвітній Економічний Форум (ВЕФ) виокремлює групи країн на відповідних стадіях економічного розвитку: 1) економіки, керовані базовими факторами (ресурсно-орієнтовані); 2) економіки, керовані факторами ефективності; 3) економіки, керовані інноваціями. Крім того, присутні дві перехідні групи – від 1 до 2 та від 2 до 3 [12].

На сучасному етапі модель конкуренції М. Портера потребує певної модифікації, яка полягає в тому, що всі країни, незалежно від стадії розвитку, мають активізувати розбудову інноваційного потенціалу та запроваджувати елементи інноваційної моделі конкуренції. Інший шлях веде до гальмування економічного і соціального розвитку в довгостроковій перспективі, скорочення глобальної конкурентоспроможності та втрати конкурентних позицій в геоekonomічному просторі.

Мета статті. Метою даної роботи є виявлення складових інноваційного потенціалу, які здійснюють найбільший вплив на конкурентоспроможність країн, визначають зміст інноваційної політики і стратегічних заходів, спрямованих на посилення конкурентних переваг та подолання критичних відставань в умовах посилення глобальної економічної нестабільності.

Виклад основного матеріалу. В економіці знань інноваційні ресурси (технології, інфраструктура, інтелектуальні ресурси, знання і кваліфікація працівників) поряд з інституціональними умовами і організаційними можливостями їх ефективного використання (регуляторна політика, діловий клімат, нові бізнес-моделі, управління якістю, дотримання принципів сталого розвитку і соціальної відповідальності тощо) складають інноваційний потенціал економічного суб'єкта, набуваючи пріоритетного значення в контексті забезпечення конкурентоспроможності.

Таким чином, визначення факторів конкурентоспроможності, конкурентних переваг та відставань вимагає глибокого вивчення національного інноваційного потенціалу з використанням економетричних та статистичних методів.

М. Портер визначає національний інноваційний потенціал як здатність країни продукувати потік комерціалізованих інновацій [13, с. 8] та аналізує детермінанти національного інноваційного потенціалу в контексті глобальної конкурентоспроможності. Інноваційний потенціал, згідно позиції М. Портера, відображає не тільки рівень реалізації інновацій, але також наявність адекватних умов для створення і дифузії інновацій в країні.

Детальну структуру компонентів інноваційного потенціалу країн, їх кількісні та якісні оцінки, а також відповідні індекси інноваційного потенціалу надають міжнародні аналітичні інституції Міжнародна школа бізнесу INSEAD (Глобальний індекс інновацій – Global Innovation Index), EFD-Global Network Consulting (Індекс інноваційної спроможності – Innovation Capacity Index), Boston Consulting Group (Глобальний індекс інновацій БКГ – Global Innovation Index BCG) та ін.

Розробник концепції та методики розрахунку найбільш репрезентативного на теперішній час Глобального індексу інновацій INSEAD Сумітра Дутта підкреслює ключову роль інноваційного потенціалу та інноваційної політики як провідної рушійної сили сучасних змін, двигуна розвитку і національного добробуту [14]. Глобальний індекс інновацій розраховується з 2007 року і містить 21 композитний індикатор та 84 індивідуальні індикатори, які обчислені на основі даних Світового банку, Всесвітнього економічного форуму, ВОІС, ЮНЕСКО, та розкривають різні аспекти інноваційного розвитку.

Україна займає шістдесят третю позицію серед 141 країн в рейтингу Глобального індексу інновацій INSEAD-2012 [14]. Найгірше становище склалось за субіндексом Інститути, в т. ч. за індикатором Бізнес-середовище (137 місце). Слабкі позиції Україна посідає за субіндексом Інфраструктура, зокрема за індикаторами Екологічна сталість (110 місце), Загальна інфраструктура (98 місце) та ін.

Динаміка Глобального індексу конкурентоспроможності України за рейтингом Всесвітнього економічного форуму свідчить про недостатню стійкість відносно негативних впливів зовнішнього середовища [12]. Світова фінансова криза призвела до падіння в рейтингу ВЕФ більш ніж на 10 пунктів. Тільки в 2012 році Україна відновила конкурентні позиції в групі країн, економіка яких керована ефективністю. Досягнення стратегічної мети забезпечення довгострокової конкурентоспроможності вимагає активної розбудови інноваційного потенціалу.

Конкурентоспроможність країни є функцією від складових національного інноваційного потенціалу. Сформульована гіпотеза полягає в наступному: набір визначальних з

точки зору забезпечення конкурентоспроможності компонентів інноваційного потенціалу змінюється залежно від стадії конкурентного розвитку країн. Виявлення впливу компонентів інноваційного потенціалу на конкурентоспроможність країн, що знаходяться на різних стадіях розвитку, дозволяє більш чітко встановити пріоритети інноваційної політики. Складові національного інноваційного потенціалу, що здійснюють найбільший вплив на конкурентоспроможність, виступають в контексті даного дослідження як фактори інноваційної конкурентоспроможності країн.

Проведений автором кореляційно-регресійний аналіз з використанням пакету STATISTICA 7.0 ґрунтується на індикаторах, які увійшли до Глобального індексу інновацій INSEAD та значеннях Глобального індексу конкурентоспроможності за 2012 р. [12], і дозволяє оцінити вплив окремих факторів (складових інноваційного потенціалу) на конкурентоспроможність країн.

В якості залежної змінної Y обрано Індекс глобальної конкурентоспроможності ВЕФ. В свою чергу, незалежні змінні X_i ($i = 1 \dots n$; $n=21$) представлені 21 композитним індикатором Глобального індексу інновацій INSEAD: X_1 Політичне середовище; X_2 Регуляторне середовище; X_3 Бізнес-середовище; X_4 Освіта; X_5 Вища освіта; X_6 Дослідження та розробки (НДДКР); X_7 Інформаційні та комунікаційні технології (ІКТ); X_8 Загальна інфраструктура; X_9 Екологічна сталість; X_{10} Кредити; X_{11} Інвестиції; X_{12} Торгівля і конкуренція; X_{13} Зайняті в сфері розумової праці; X_{14} Інноваційні зв'язки; X_{15} Сприйняття знань; X_{16} Створення знань; X_{17} Вплив знань; X_{18} Дифузія знань; X_{19} Креативні нематеріальні активи; X_{20} Креативні продукти та послуги; X_{21} Онлайн креативність.

Аналіз проведено методом покрокової регресії (forward stepwise regression) для трьох груп країн з середнім та високим рівнем інноваційного потенціалу: 1) країни, економіка яких керована ефективністю; 2) країни на перехідній стадії від економіки, керованої ефективністю до керованої інноваціями; 3) країни з економікою, керованою інноваціями.

1. Країни, економіка яких керована ефективністю. Вибірка складала 27 країн: Албанія, Вірменія, Боснія і Герцеговина, Болгарія, Китай, Колумбія, Коста-Ріка, Домініканська Республіка, Еквадор, Сальвадор, Грузія, Гватемала, Індонезія, Йорданія, Македонія, Маврикій, Чорногорія, Марокко, Намібія, Парагвай, Перу, Румунія, Сербія, Південна Африка, Свазіленд, Таїланд, Україна. Шість країн, не включені до рейтингу Глобального індексу інновацій INSEAD, не увійшли до вибірки.

За результатами кореляційної матриці відібрано 5 залежних змінних з найвищими коефіцієнтами кореляції між Y та X_i в діапазоні від 0,358 до 0,624: X_8 Загальна інфраструктура, X_{11} Інвестиції, X_{15} Сприйняття знань, X_{17} Вплив знань, X_{19} Креативні нематеріальні активи. В табл. 1 наведені дані підсумкової статистики для залежної змінної Y .

Таблиця 1.
Показники підсумкової статистики для залежної змінної Y (група 1).

Показники статистики	Значення
Множинний R	0,78888
Множинний R^2	0,62233
Уточнений R^2	0,57307
F(5,21)	12,63314
p	0,00004
Стандартна помилка оцінювання	0,20517

Коефіцієнт кореляції $R=0,78888$ показав сильний зв'язок між змінними Y та X_i . Значення коефіцієнту детермінації $R^2=0,62233$ свідчить про те, що незалежні змінні пояснюють близько 62% варіації Y . Значення F -статистики та p -рівня вказують на статистичну значимість моделі.

Результати регресійної статистики, наведені в табл. 2, показали, що фактори Загальна інфраструктура, Креативні нематеріальних активи, Інвестиції здійснюють найбільший вплив на конкурентоспроможність.

Таблиця 2.

Результати регресійної статистики для залежної змінної Y (група1).

Змінні	Бета	Ст. пом. Бета	B	Ст. пом. B	t (21)	p-рівень
Вільний член			2,776315	0,263283	10,54499	0,000000
X8 Загальна інфраструктура	0,469810	0,149763	0,019433	0,006195	3,13702	0,004623*
X19 Креативні нематеріальні активи	0,349846	0,129425	0,011423	0,004226	2,70308	0,012690*
X11 Інвестиції	0,335339	0,150229	0,006113	0,002739	2,23218	0,035630*

* $p \leq 0,05$

Значення коефіцієнту B вказує на позитивний зв'язок між Y та X_i . Змінні Загальна інфраструктура, Креативні нематеріальних активи, Інвестиції є статистично значимими при $p \leq 0,05$. Отримана регресійна модель для групи країн, економіка яких керована ефективною:

$$Y=2,776315+0,019433X8+0,011423X19+0,00468 X9+0,006113X11 \quad (1)$$

Для кращого усвідомлення змісту виявлених факторів конкурентоспроможності проведемо декомпозицію відповідних індикаторів. Композитний індикатор Загальна інфраструктура поєднує показники: виробництво і споживання електричної енергії (кВт на душу населення); якість торговельної та транспортної інфраструктури згідно експертних оцінок; валове нагромадження основного капіталу (% ВВП). Індикатор Креативні нематеріальні активи відображує кількість зареєстрованих торговельних марок на 1 млрд ВВП, впровадження нових бізнес-моделей та організаційних моделей з використанням ІКТ. Індикатор Інвестиції поєднує дані щодо захисту прав інвесторів (експертна оцінка), ринкової капіталізації компаній (% від ВВП), вартості цінних паперів, що торгуються на фондовому ринку (% від ВВП), кількості венчурних угод на 1 млрд ВВП.

Таким чином, пріоритетними для забезпечення конкурентоспроможності країн, економіка яких керована ефективною, є: стан інфраструктури, зокрема енергетична забезпеченість; впровадження маркетингових (торговельні марки) та організаційних (бізнес-моделі) інновацій; інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності. На цих напрямках має бути зроблений наголос економічної політики відповідних країн.

2. Країни на перехідній стадії від економіки, керованої ефективною до керованої інноваціями. Вибірка складала 19 країн: Аргентина, Бахрейн, Бразилія, Чилі, Хорватія, Естонія, Угорщина, Казахстан, Латвія, Ліван, Литва, Малайзія, Мексика, Оман, Польща, Російська Федерація, Тринідад і Тобаго, Туреччина, Уругвай. Дві країни, не включені до Глобального індексу інновацій INSEAD, не увійшли до вибірки.

За даними кореляційної матриці відібрано 5 залежних змінних з найвищими коефіцієнтами кореляції між Y та X_i в діапазоні від 0,426 до 0,674: X_2 Регуляторне середовище, X_6 НДДКР, X_7 ІКТ, X_{11} Інвестиції, X_{12} Торгівля і конкуренція, X_{19} Креативні нематеріальних активи. Згідно даних підсумкової статистики (табл. 3) значення коефіцієнту детермінації $R^2=0,81615$, F -статистики та p -рівень вказують на адекватність моделі.

Таблиця 3.
Показники підсумкової статистики для залежної змінної Y (група 2).

Показники статистики	Значення
Множинний R	0,90341
Множинний R^2	0,81615
Уточнений R^2	0,76362
$F(5,21)$	15,53743
p	0,00005
Стандартна помилка оцінювання	0,13700

Результати регресійної статистики (табл. 4), показали, що найбільший вплив на конкурентоспроможність здійснюють фактори: Інвестиції, Креативні нематеріальних активи, Торгівля і конкуренція. Для цих факторів виконується умова $p \leq 0,05$.

Таблиця 4.
Результати регресійної статистики для залежної змінної Y (група 2).

Змінні	Бета	Ст. пом. Бета	B	Ст. пом. B	$t(21)$	p -рівень
Вільний член			2,604721	0,317821	8,195562	0,000001*
X_{11} Інвестиції	0,488651	0,132294	0,013757	0,003725	3,693677	0,002407*
X_6 НДДКР	0,240467	0,139578	0,007399	0,004295	1,722810	0,106928
X_{19} Нематеріальні активи	0,306386	0,123561	0,006982	0,002816	2,479642	0,026487*

* $p \leq 0,05$

Отримана наступна регресійна модель для групи країн:

$$Y=2,604721+0,013757X_{11}+0,007399X_6+0,006982X_{19}+0,012644X_{12} \quad (2)$$

Ключовими з позицій забезпечення конкурентоспроможності досліджуваної групи країн є фактори Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності, Креативні нематеріальні активи, Торгівля і конкуренція. Порівняння моделей (1) і (2) дозволяє виявити зміну факторів, що впливають на конкурентоспроможність по мірі просування від традиційної до інноваційно-орієнтованої економічної моделі. В моделі (2) відсутній фактор Інфраструктура, що вказує на перехід від індустріальної до постіндустріальної економіки. В свою чергу, набуття ключової ролі фактором Торгівля і конкуренція (розмір тарифних ставок, процентна частка імпорту та експорту у ВВП) свідчить про здатність ефективно кон-

курувати на глобальних ринках на основі інноваційних конкурентних переваг. На зростання ролі інноваційної діяльності для даної групи країн вказує присутність в моделі (2) фактора НДДКР (кількість вчених на 1 млн. населення, валові витрати на НДДКР як % ВВП, якість науково-дослідних інституцій згідно експертних оцінок).

3. Країни, економіка яких керована інноваціями. Вибірка склала 32 країни: Австралія, Австрія, Бельгія, Канада, Кіпр, Чеська Республіка, Данія, Гонконг, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Ісландія, Ізраїль, Італія, Японія, Південна Корея, Люксембург, Нідерланди, Нова Зеландія, Норвегія, Португалія, Сінгапур, Словацька Республіка, Словенія, Іспанія, Швеція, Швейцарія, Об'єднані Арабські Емірати, Велика Британія, США. Кореляційна матриця показала достатній статистичний зв'язок Y (значення коефіцієнту кореляції між Y та X_i дорівнює 0,6 та вище) з 8 незалежними змінними, які були відібрані для регресійного аналізу.

Результати підсумкової статистики (табл. 5) свідчать про статистичну адекватність моделі.

Таблиця 5.
Результати регресійної статистики для залежної змінної Y (група 2).

Показники статистики	Значення
Множинний R	0,94371
Множинний R^2	0,89059
Уточнений R^2	0,86433
F(5,21)	33,91672
p	0,00000
Стандартна помилка оцінювання	0,17391

Результати регресійної статистики (табл. 6) показали, що змінні X_{13} Зайняті в сфері розумової праці, X_7 ІКТ, X_{16} Створення знань, X_{14} Інноваційні зв'язки є статистично значимими при $p \leq 0,05$. Змінна X_2 Регуляторне середовище є статистично значимою при $p \leq 0,1$.

Таблиця 6.
Результати регресійної статистики для залежної змінної Y (група 3).

Змінні	Бета	Ст. пом. Бета	B	Ст. пом. B	t (21)	p-рівень
Вільний член			1,886233	0,304781	6,188810	0,000002
X_8 Загальна інфраструктура	0,219539	0,104262	0,010392	0,004935	2,105645	0,045447*
X_{19} Креативні нематеріальні активи	0,409907	0,081004	0,014311	0,002828	5,060350	0,000032*
X_{11} Інвестиції	0,166329	0,091617	0,007331	0,004038	1,815491	0,081463**

* $p \leq 0,05$

** $p \leq 0,1$

Змінна Дифузія знань також увійшла до моделі, хоча здійснює менший вплив на конкурентоспроможність.

Отримана наступна регресійна модель для досліджуваної групи країн:

$$Y=1,88623+0,01039X_{13}+0,01431X_7+0,00733X_2+0,00481X_{16}+0,00876X_1+0,00293X_{18} \quad (3)$$

На перший план виходять фактори конкурентоспроможності:

- Зайняті в сфері розумової праці (зайнятість в знаннєво-інтенсивній сфері, навчання робітників на підприємствах, здійснення та фінансування НДДКР бізнес сектором);
- Інформаційно-комунікаційні технології (доступ до ІКТ, використання ІКТ, обсяги передачі даних за допомогою Інтернет);
- Створення знань (патенти, корисні моделі, опубліковані наукові статті);
- Інноваційні зв'язки (взаємодія університети-виробництво, розвиток кластерів, фінансування НДДКР із зарубіжних джерел, стратегічні альянси венчурних

Названі фактори відповідають інноваційній моделі економічного розвитку.

Результати аналізу підтвердили сформульовану гіпотезу і дозволили виявити серед складових національного інноваційного потенціалу країн з різними моделями економічного розвитку пріоритетні фактори інноваційної конкурентоспроможності.

Розробці заходів щодо підвищення конкурентоспроможності на основі розбудови інноваційного конкурентного потенціалу має передувати стратегічний аналіз факторів конкурентоспроможності країни в контексті виявлення конкурентних переваг та критичних відставань.

Здійснимо такий аналіз для України з використанням отриманих за допомогою регресійного аналізу ключових детермінантів інноваційного потенціалу для країн, економіка яких керована ефективністю. Застосована методика аналізу є прийнятною для будь-якої країни.

До реальних конкурентних переваг віднесемо складові інноваційного потенціалу, за якими країна знаходиться у першій чверті (1-35 місця) рейтингу Глобального індексу інновацій INSEAD-2012. Потенційні конкурентні переваги визначені складовими інноваційного потенціалу, за якими країна посідає місця в другій чверті (36-70 місця) рейтингу. На відставання від середнього рівня, яке гальмує розвиток і становить потенційну загрозу конкурентоспроможності, вказують детермінанти третьої чверті (71-105 місця) рейтингу. Про критичні відставання свідчать фактори, за якими країна опинилась в останній чверті (106-141 місця) рейтингу Глобального індексу інновацій. Критичні відставання загрожують відкинути країну назад на шляху розвитку.

Україна має реальну конкурентну перевагу за індикатором Створення знань, тобто за кількістю зареєстрованих резидентами патентів та корисних моделей, опублікованих наукових статей на 1 млрд дол. ВВП за ПКС. Зокрема країна посідає перше місце в світі за кількістю зареєстрованих корисних моделей в розрахунку на 1 млрд дол. ВВП. Втім вкрай несприятливе середовище бізнесу заважає ефективній комерціалізації та дифузії нововведень. З певною умовністю до конкурентних переваг віднесемо фактори, які ледь перейшли нижню межу сектору – Вища освіта (частка населення яке отримує вищу освіту у визначеній віковій групі, випускники інженерних спеціальностей, студентська мобільність) та Сприйняття знань (патентні та ліцензійні виплати на 1 тис. дол. ВВП, частка високотехнологічного імпорту та імпорту комп'ютерних та комунікаційних послуг, приплив ПІІ в% ВВП).

Порівняно з попереднім роком індикатор Вища освіта показав незначне підвищення на два пункти, в той час як за фактором Сприйняття знань Україна пересунулась з 20 місця на 33.

Таблиця 7.
Стратегічний аналіз інноваційного потенціалу України.

Реальні конкурентні переваги	Потенційні конкурентні переваги
(Місце в рейтингу/Оцінка)	(Місце в рейтингу/Оцінка)
	- Освіта (51/56,6)
- Створення знань (21/53,8)	- НДДКР (57/25,1)
- Вища освіта (34/44,8)	- Кредити (59/33,1)
- Сприйняття знань (33/44,7)	- Торгівля і конкуренція (65/64,2)
	- Зайняті в сфері розумової праці (55/49,2)
	- Вплив знань (66/33,9)
	- Дифузія знань (55/29,9)
	- Онлайн креативність (47/30,0)
Відставання від середнього рівня	Критичні відставання
(Місце в рейтингу/Оцінка)	(Місце в рейтингу/Оцінка)
- Політичне середовище (91/46,7)	- Середовище бізнесу (137/12,2)
- Регуляторне середовище (86/61,1)	- Екологічна сталість (110/20,4)
- Інформаційні та комунікаційні технології (ІКТ) (77/29,9)	
- Загальна інфраструктура (98/30,8)	
- Інвестиції (88/18,6)	
- Інноваційні зв'язки (85/33,1)	

Потенційні конкурентні переваги України є резервом підвищення конкурентоспроможності та пов'язані переважно з освітою та знаннями, також демонструють негативну динаміку. Україна втратила 15 місце за фактором Освіта. Погіршилась позиція за факторами Зайняті в сфері розумової праці та Дифузія знань. Слід зазначити, що перевага в сфері освіти та якості людських ресурсів є стратегічною для України в контексті розбудови інноваційної моделі економіки. Водночас ця перевага швидко сходить нанівець. Індикатори Дослідження і розробки, Вплив знань наближаються до нижньої межі сектору потенційних переваг.

Ключові складові інноваційного потенціалу Загальна інфраструктура, Креативні нематеріальні активи, Інвестиції, які увійшли до моделі конкурентоспроможності (1), демонструють відставання від середнього рівня.

Критичні відставання за факторами Середовище бізнесу та Екологічна сталість вказують на відсутність умов для ефективного використання ресурсної складової інноваційного потенціалу та недотримання вимог сталого розвитку і принципів соціальної відповідальності. Звідси випливає твердження про невідповідність економічної моделі України принципам інноваційної конкурентоспроможності.

За результатами проведеного стратегічного аналізу необхідно передбачити триєдину ціль інноваційного конкурентного розвитку, окремі складові якої сформульовані за принципом ціле покладання за сценарним методом:

1. Ліквідація загроз, обумовлених незадовільним станом факторів Середовище бізнесу, Екологічна сталість. Можливими варіантами є: підвищення оцінок та переведення цих складових інноваційного потенціалу з поля «Критичні відставання» до поля «Відставання від середнього рівня» (базовий сценарій). Підведення факторів до нижньої межі поля «Потенційні конкурентні переваги» (оптимістичний сценарій).

2. Створення конкурентних переваг шляхом виведення з поля «Відставання від середнього рівня», в першу чергу, факторів конкурентоспроможності згідно моделі (1): Загальна інфраструктура, Інвестиції, Креативні нематеріальні активи та переведення їх до поля «Потенційні конкурентні переваги» (базовий сценарій). Виведення з поля «Відставання від середнього рівня» факторів конкурентоспроможності згідно моделей (2) і (3): Регуляторне середовище, ІКТ, Інноваційні зв'язки і перетворення на потенційні переваги (оптимістичний сценарій).

3. Перетворення потенційних переваг на реальні шляхом підвищення рейтингів та оцінок факторів Освіта, НДДКР, Зайняті в сфері розумової праці, Торгівля і конкуренція, Дифузія знань. Сюди ж слід віднести закріплення позиції у секторі реальних переваг за складовими інноваційного потенціалу Вища освіта і Сприйняття знань (базовий сценарій). Переведення ключових факторів конкурентоспроможності Загальна інфраструктура, Інвестиції, Креативні нематеріальні активи до поля «Реальні конкурентні переваги» (оптимістичний сценарій).

Висновки. Виконання поставлених завдань сприятиме посиленню ресурсної складової інноваційного потенціалу та вдосконаленню можливостей використання ресурсів, забезпечить стійкі позиції України в групі економік, керованих ефективністю та забезпечить підґрунтя для переходу до інноваційної моделі економічного розвитку.

Проведене дослідження дозволило отримати наступні результати. За допомогою кореляційно-регресійного аналізу визначені фактори інноваційної конкурентоспроможності для груп країн на різних стадіях економічного розвитку, побудовані економетричні моделі інноваційної конкурентоспроможності, що дозволяє встановити пріоритетні напрямки інноваційної політики країн з урахуванням загальних рис та специфічних характеристик їх економічних моделей та національного інноваційного потенціалу.

Стратегічний аналіз інноваційного потенціалу України показав значні відставання за ключовими факторами конкурентоспроможності. Покращення конкурентної позиції України вимагає:

1. Подолання критичних відставань за факторами Середовище бізнесу та Екологічна сталість, які вказують на відсутність умов для ефективного використання ресурсної складової інноваційного потенціалу, та недотримання вимог сталого розвитку і принципів соціальної відповідальності.

2. Створення і утримання конкурентних переваг за факторами Загальна інфраструктура, Креативні нематеріальні активи, Інвестиції, які увійшли до моделі інноваційної конкурентоспроможності для економік, керованих ефективністю.

В подальших дослідженнях доцільно вивчити стратегічні заходи, спрямовані на посилення інноваційних конкурентних переваг країн, які знаходяться на різних стадіях конкурентного розвитку, та розглянути можливість використання їх досвіду для підвищення інноваційної конкурентоспроможності України.

Список використаних джерел

1. World Economic Outlook. Rebalancing Growth – Washington D.C.: International Monetary Fund. – April 2010. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/01/pdf/text.pdf>.
2. Тараненко І. В. Економетричні моделі впливу глобалізаційного та інноваційного факторів на конкурентоспроможність країн / І. В. Тараненко, Ю. К. Тараненко // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право). – 2011. – №4. Т.1. – С. 153-158
3. Penrose E. T. The Theory of the Growth of the Firm. / E.T. Penrose. – Oxford: Oxford University Press, 1959. – 272 P.
4. Wernerfelt B. A resource-based view of the firm / B. Wernerfelt // Strategic Management Journal. – 1984. № 5 (2). – 171-180.
5. Rumelt R. P. Theory, Strategy and Entrepreneurship. The Competitive Challenge / R. P. Rumelt. Cambridge, MA. – 1987 – 158 P.
6. Teece D. J. Firm Capabilities, Resources and the Concept of Strategy / D. J. Teece, G. Pisano, A Shuen. – Economic Analysis and Policy Working Paper EAP 38. – University of California. – 1990. – 38 P.
7. Corner K. R. A resource-based theory of the firm: Knowledge versus opportunism / K. R. Corner, C. K. Prahalad // Organization Science. – 1996. – Vol. 7. –No 5. – P. 477-501.
8. Kornai, J. The System Paradigm. Working Paper No 278. – 1998. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://wdi.umich.edu/files/publications/workingpapers/wp278.pdf> .
9. Клейнер Г.Б. Ресурсная теория системной организации экономики / Г.Б. Клейнер // Российский журнал менеджмента. – 2011. №3. – Т. 9. – С. 3-28.
10. Fagerberg J. National innovation systems, capabilities and economic development / J. Fagerberg, M. Srholec // Research Policy. – 2008. – № 37. – 1417-1435.